

ROCZNIK TOMISTYCZNY
4 (2015)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
4 (2015)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHE JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
4 (2015)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Maciej Słęcki, Magdalena Płotka, Anna Kazimierczak-Kucharska, Dawid Lipski, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Marie-Dominique Goutierre, Mieczysław Gogacz, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Wojciech Falkowski, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Marie-Dominique Goutierre, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Paul J. Cornish, Marek P. Prokop

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Maciej Igielski (język polski), Adam Filipowicz (łacina, greka), Bernice McManus-Falkowska, Anna Kazimierczak-Kucharska (angielski), Christel Martin, Izabella Andrzejuk (francuski), Michał Zembrzuski (łacina),

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2015

ISSN 2300-1976

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów

POLSKA

Druk i dystrybucja:

WYDAWNICTWO von borowiecky

05-250 Radzymin

ul. Korczaka 9E

tel./fax (0 22) 631 43 93

tel. 0 501 102 977

www.vb.com.pl

e-mail: ksiegarnia@vb.com.pl

WYDAWNICTWO
von borowiecky

Spis treści

Od Redakcji..... 11

Uniwersytet na rozdrożu.

O uniwersytecie i nauczaniu uniwersyteckim z Antonim B. Stępnem rozmawiają Artur Andrzejuk, Magdalena Płotka, Izabella Andrzejuk i Witold Płotka 13

Rozprawy i artykuły

- Marek P. Prokop
Le concept de l'éternité et du temps dans le *Liber de causis*..... 27
- Artur Andrzejuk
Problem istnienia w Komentarzu Tomasza z Akwinu do *Liber de causis*..... 39
- Michał Zembrzuski
Realna różnica między intelektem czynnym i możliwościowym w ujęciu św. Tomasza z Akwinu..... 63
- Tomasz Pawlikowski
Liber de definitionibus i scholastyczny problem *adaequatio* 97
- Karolina Ćwik
Czy św. Tomasz był eudajmonistą? 113
- Magdalena Płotka
Jak nakaz moralny wynika z natury świata? Koncepcja prawa natury św. Tomasza z Akwinu na tle stoickiej i późnośredniowiecznej tradycji..... 129
- Iwona Solecka-Karczewska
Zgodność rozumu i wiary w *Summa theologiae* Tomasza z Akwinu 145
- Mieszko Pawlak
Państwo i Kościół w myśli św. Tomasza z Akwinu i Marsyliusza z Padwy 163
- Urszula Wolska
Wizja człowieka ponowoczesnego a tomistyczna teoria osoby 191
- Anna Mandrela
Tomistyczna filozofia bytu i buddyjska filozofia pustki 215
- Sebastian Taboń
Tomizm czeski w latach 1879-1948..... 239

Tłumaczenia

- Tomasz z Akwinu
O geocentryzmie, tekst łaciński i polski (tłum. Marcin Karas)..... 251
- Kamil Majcherek
Zagadnienie pośmiertnej identyfikacji ciała Chrystusa i pośmiertnego nazywania części Jego ciała w *Quaestiones quodlibetales* św. Tomasza z Akwinu..... 267
- Tomasz z Akwinu
Quaestiones quodlibetales, II, q. 1, a. 1 et III, q. 2, a. (tłum. Kamil Majcherek)..... 279

Sprawozdania i recenzje

Michał Zembrzuski, Izabella Andrzejuk Tomizm na Konferencji Naukowej „Etyka i polityka”	289
Magdalena Płotka Sprawozdanie z konferencji naukowej „W kręgu średniowiecznej etyki”	293
Anna Kazimierczak-Kucharska Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej z okazji 740-lecia śmierci św. Tomasza z Akwinu oraz św. Bonawentury z Bagnoregio	297
Michał Zembrzuski Sprawozdanie z wręczenia Nagród imienia Profesora Mieczysława Gogacza i sympozjum pt. „Tomizm konsekwentny”	303
Anna Kazimierczak-Kucharska, Izabella Andrzejuk Filozofia tomistyczna na konferencji „Od etyki cnót do etyki chronienia osób. Podstawy wychowania społecznego i politycznego”	307
Izabella Andrzejuk, Anna Ambroziak, Agnieszka Paprocka-Waszkiewicz, Izabela Kozłowska, Marcin Wodziński, Artur Andrzejuk Tomizm w Fundacji Dobrej Edukacji „Maximilianum”	311
Michał Zembrzuski Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji: „Towards Biblical Thomism. The Biblical Exegesis of Thomas Aquinas and Its Contemporary Relevance”	319
Anna Kazimierczak-Kucharska, Karolina Ćwik Sprawozdanie z udziału w Międzynarodowej Konferencji „Oblicza Mistyki”	323
Michał Zembrzuski Recenzja: Tomasz Bartel, <i>Prawda i byt. Ujęcie prawdy ontycznej w „Quaestio disputata de veritate” świętego Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Rolewski, Złotonia 2008	325
Magdalena Płotka Recenzja: Michał Głowała, <i>Pojedytność. Spór o zasadę indywidualizacji w scholastyce</i> , Wrocław 2012, Oficyna Naukowa PFF, ss. 197	329
Dorota Zapisek Recenzja: Mateusz Penczek, <i>Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, ss. 322.	335
Artur Andrzejuk Recenzja: Aleksander z Afrodyzji, <i>O duszy</i> , przekład z jęz. greckiego Monika E. Komsta, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 281.	339
Artur Andrzejuk Recenzja: Św. Tomasz z Akwinu, <i>Komentarz do „Hermeneutyki” Arystotelesa</i> , przekł. z jęz. łac., wprowadzenie i komentarz Andrzej P. Stefańczyk, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 639.	345
Artur Andrzejuk Recenzja: Tomasz Pawlikowski, <i>Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 514.	351
Izabella Andrzejuk Filozoficzne i teologiczne aspekty religii. Recenzja: Ks. Piotr Moskał, <i>Traktat o religii</i> , Lublin 2014, Wydawnictwo KUL, ss. 247.	355

Marcin Karas	
Recenzja: Santiago Ramirez OP, <i>Autorytet doktrynalny św. Tomasza z Akwinu</i> , przeł. Mariusz Beściak, Warszawa 2014, ss. 324.....	359
Magdalena Płotka	
Recenzja: <i>Glossae – Scholia – Commentarii. Studies on Commenting Texts in Antiquity and Middle Ages</i> , (eds.) M. Mejer, K. Jażdżewska, Anna Zajchowska, Peter Lang, Frankfurt am Main–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Warszawa–Wien 2014, ss. 201.....	363
Artur Andrzejuk	
Recenzja: Bożena Listkowska, <i>Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego</i> , Oficyna Wydawnicza Epigram, Bydgoszcz 2014, ss. 304.	367
Anna Kazimierczak-Kucharska	
Recenzja: 1) <i>Tomizm polski 1879-1918. Słownik filozofów</i> , red. B. Listkowska, A Andrzejuk, Wydawnictwo von Borowiecky, Radzymin 2014, ss. 168; 2) <i>Tomizm polski 1919-1945. Słownik filozofów</i> , Radzymin 2014, ss. 171; 3) <i>Tomizm polski 1946-1965. Słownik filozofów</i> , Warszawa–Radzymin 2015, ss. 218.....	371
Anna Kazimierczak-Kucharska	
Recenzja: Tomasz Stępień, <i>Doktor anielski o aniołach</i> , Warszawa 2014, Towarzystwo „Powściągliwość i Praca”, ss. 180.	375
Dawid Lipski	
Recenzja: Michał Zembrzuski, Magdalena Płotka, Andrzej Nowik, Adam Filipowicz, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, <i>Z metodologii historii filozofii, w: Opera philosophorum medii aevii. Textus et studia</i> , t.14, Warszawa 2015, ss. 160.....	379

Polemiki i dyskusje

Wojciech Golonka	
Odpowiedź na krytyczne uwagi dra Marka Prokopa odnośnie do mego artykułu <i>St Thomas d’Aquin en tant que philosophe: le problème des sources</i>	385
Odpowiedź Marka Prokopa	393
Izabella Andrzejuk	
Spór o filozofię moralną św. Tomasza z Akwinu. Próba wskazania na źródła odmiennych stanowisk É. Gilsona i F. van Steenberghena. Na marginesie dyskusji M. Prokopa z artykułem W. Golonki.....	397
Nota o autorach.....	411

Table of Contents

Editorial.....	11
----------------	----

University at the Crossroads.

University at the Crossroad. University and its Teaching with Antoni B. Stępień – Artur Andrzejuk, Magdalena Płotka, Izabella Andrzejuk, Witold Płotka.....	13
---	----

Dissertations and articles

Marek P. Prokop The Concept of Eternity and Time in <i>Liber de causis</i>	27
Artur Andrzejuk The Problem of Being in Thomas Aquinas' Commentary on <i>Liber de causis</i>	39
Michał Zembrzuski The Real Distinction Between Agent and Potential Intellect in Approach Thomas Aquinas.....	63
Tomasz Pawlikowski <i>Liber de definitionibus</i> and Scholastic Problem <i>adaequatio</i>	97
Karolina Ćwik Thomas Aquinas's Eudaimonistic Ethics.....	113
Magdalena Płotka How is Moral Imperative a Result of the Nature of the World? The Concept of Natural Law in St. Thomas Aquinas's Account Stoic and Late Medieval Tradition.....	129
Iwona Solecka-Karczewska Compatibility of Reason and Faith in <i>Summa Theologiae</i> of Thomas Aquinas.....	145
Mieszko Pawlak Church and State in the Thought of St. Thomas Aquinas and Marsilius of Padua.....	163
Urszula Wolska The Vision of Postmodern Man and Thomistic Theory of the Person.....	191
Anna Mandrela Thomistic Philosophy of Being and Buddhist Philosophy of Emptiness.....	215
Sebastian Taboń Czech Thomism in 1879-1948.....	239

Translations

Tomasz z Akwinu <i>About Geocentrism</i> , Latin and Polish Text (transl. Marcin Karas).....	251
Kamil Majcherek The Issue of Posthumous Identity of Christ's Corpus and Posthumous Naming Parts of His Body in <i>Quaestiones quodlibetales</i> of St. Thomas Aquinas. The Introduction to Translation.....	267
Tomasz z Akwinu <i>Quaestiones quodlibetales</i> , II, q. 1, a. 1 et III, q. 2, a. (transl. Kamil Majcherek).....	279

Reports and Reviews

Michał Zembrzuski, Izabella Andrzejuk Thomism at the Conference 'Ethics and Politics'	289
Magdalena Płotka The Report of the Conference 'In the Sphere of Medieval Ethics'	293
Anna Kazimierczak-Kucharska The Report of the Conference on the Occasion of 740 Anniversary of Death of St. Thomas Aquinas and St. Bonaventure.....	297
Michał Zembrzuski The Report of Presentation Professor Mieczysław Gogacz Prizes and Symposium 'Consequential Thomism'	303
Anna Kazimierczak-Kucharska, Izabella Andrzejuk Thomistic Philosophy at the Conference 'From Virtue Ethics to Protect People as a Persons Ethics. The Basics of Social and Political Education'.....	307
Izabella Andrzejuk, Anna Ambroziak, Agnieszka Paprocka-Waszkiewicz, Izabela Kozłowska, Marcin Wodziński, Artur Andrzejuk Thomism in a Foundation of a Good Education 'Maximilianum'	311
Michał Zembrzuski The Report of the International Conference: 'Towards Biblical Thomism. The Biblical Exegesis of Thomas Aquinas and Its Contemporary Relevance'	319
Anna Kazimierczak-Kucharska, Karolina Ćwik The Report of Participation in the International Conference 'The Faces of Mysticism'	323
Michał Zembrzuski Review: Tomasz Bartel, <i>Prawda i byt. Ujęcie prawdy ontycznej w „Quaestio disputata de veritate” świętego Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Rolewski, Złotonia 2008.....	325
Magdalena Płotka Review: Michał Głowała, <i>Pojedynczość. Spór o zasadę indywidualności w scholastyce</i> , Wrocław 2012, Oficyna Naukowa PFF, ss. 197	329
Dorota Zapisek Review: Mateusz Penczek, <i>Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, ss. 322.....	335
Artur Andrzejuk Review: Aleksander z Afrodyzji, <i>O duszy</i> , przekład z jęz. greckiego Monika E. Komsta, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 281.....	339
Artur Andrzejuk Review: Św. Tomasz z Akwinu, <i>Komentarz do „Hermeneutyki” Arystotelesa</i> , przekł. z jęz. łac., wprowadzenie i komentarz Andrzej P. Stefańczyk, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 639.....	345
Artur Andrzejuk Review: Tomasz Pawlikowski, <i>Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 514.....	351
Izabella Andrzejuk Philosophical and Theological Aspects of Religion. Review: Ks. Piotr Moskal, <i>Traktat o religii</i> , Lublin 2014, Wydawnictwo KUL, ss. 247.....	355

Marcin Karas Review: Santiago Ramirez OP, <i>Autorytet doktrynalny św. Tomasza z Akwinu</i> , przeł. Mariusz Beściak, Warszawa 2014, ss. 324.....	359
Magdalena Płotka Review: <i>Glossae – Scholia – Commentarii. Studies on Commenting Texts in Antiquity and Middle Ages</i> , (eds.) M. Mejer, K. Jażdżewska, Anna Zajchowska, Peter Lang, Frankfurt am Main– Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Warszawa–Wien 2014, ss. 201	363
Artur Andrzejuk Review: Bożena Listkowska, <i>Tomizm otwarty Piotra Chojnickiego</i> , Oficyna Wydawnicza Epigram, Bydgoszcz 2014, ss. 304.....	367
Anna Kazimierczak-Kucharska Review: 1) <i>Tomizm polski 1879-1918. Słownik filozofów</i> , red. B. Listkowska, A Andrzejuk, Wydawnictwo von Borowiecky, Radzymin 2014, ss. 168; 2) <i>Tomizm polski 1919-1945. Słownik filozofów</i> , Radzymin 2014, ss. 171; 3) <i>Tomizm polski 1946-1965. Słownik filozofów</i> , Warszawa–Radzymin 2015, ss. 218.....	371
Anna Kazimierczak-Kucharska Review: Tomasz Stępień, <i>Doktor anielski o aniołach</i> , Warszawa 2014, Towarzystwo „Powściągliwość i Praca”, ss. 180.....	375
Dawid Lipski Review: Michał Zembrzusi, Magdalena Płotka, Andrzej Nowik, Adam Filipowicz, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, <i>Z metodologii historii filozofii, w: Opera philosophorum medii aevii. Textus et studia</i> , t. 14, Warszawa 2015, ss. 160.....	379

Controversy and Discussions

Wojciech Golonka The Response to Marek Prokop's (PhD) Critical Comments to my Article <i>St Thomas d'Aquin en tant que philosophe: le problème des sources</i>	385
The Marek Prokop's Response.....	393
Izabella Andrzejuk The Dispute about St. Thomas Aquinas' Moral Philosophy. An Attempt to Indicate the Sources of Different Positions É. Gilson and F. van Steenberghen. In the Margin of M. Prokop Discussion with article of W. Golonka	397
Note about authors.....	411

Tomizm na Konferencji Naukowej „Etyka i polityka”

W dniu 23 kwietnia 2014 roku w Wyższej Szkole Komunikowania Politologii i Stosunków Międzynarodowych odbyła się konferencja naukowa. Współorganizatorami konferencji byli pracownicy Katedry Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Wyższej Szkoły Stosunków Międzynarodowych i Amerykanistyki. Wśród licznych prelegentów, reprezentujących różne szkoły filozoficzne i różne filozoficzne nurty była dość znaczna grupa uczestników, których referaty były poświęcone tradycji tomistycznej.

Po rozpoczęciu konferencji i przywitaniu gości oraz władz uczelni w osobie Rektora WSSMiA, dra Pawła Bromskiego, została zaprezentowana książka poświęcona myśli filozoficznej zmarłego w sierpniu 2013 roku prof. Tadeusza Klimskiego, zatytułowana: *Filozofia i służba*. Prof. Artur Andrzejuk z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w ramach tej prezentacji zaznajo-

nił uczestników konferencji z zawartością treściową książki oraz przypomniał samą postać śp. T. Klimskiego. Przypomniał zarazem, iż właśnie rok wcześniej większość z obecnych na sali prelegentów miała okazję spotkać się z prof. Klimskim przy okazji międzynarodowej konferencji „Sacrum i profanum w polityce”, która odbyła się 17 maja 2013 roku w siedzibie WSKPiSM.

Po prezentacji książki prowadząca pierwszą część sesji plenarnej dr Izabella Andrzejuk zaprosiła prof. Artura Andrzejuka do wygłoszenia referatu zatytułowanego: *Zagadnienie wojny sprawiedliwej w etyce chrześcijańskiej*. Prelegent na początku swojego wystąpienia odniósł się do samego terminu „wojny sprawiedliwej”, który został wprowadzony do myśli etycznej i politycznej przez Cyncerona, a który – jak zauważył prelegent – występował dość wcześnie w etyce chrześcijańskiej (stosowany już przez św. Ambrożego i św. Augustyna). Ponadto A. Andrzejuk, wymieniając za

św. Tomaszem z Akwinu, warunki wojny sprawiedliwej (uprawnienie do wydania i prowadzenia wojny ma władza legalna, wojna powinna być prowadzona w słusznej sprawie, cel wojny powinien być słuszny i jemu powinni podporządkować się walczący), zauważył, że nie zawsze w dziejach narodów ustanawiany międzynarodowo pokój był pokojem sprawiedliwym. Przykładem takiej sytuacji mogą być chociażby decyzje Kongresu Wiedeńskiego. Na zakończenie prelegent zauważył, iż w świetle ustaleń Akwinaty obywatele mają prawo przeciwstawiać się (także zbrojnie) ustanowionemu w sposób krzywdzący pokojowi.

Kolejnym prelegentem nawiązującym do myśli tomistycznej był dr Andrzej Nowik z UKSW, który wygłosił referat zatytułowany: *Zasady moralne w życiu politycznym w ujęciu Feliksa Konecznego*. W swoim wystąpieniu dr Nowik zwrócił uwagę na tomistyczne korzenie myśli moralnej Konecznego. Prelegent zauważył także, iż F. Koneczny widział w cywilizacji łacińskiej czynnik wzmacniający spójność kulturową Europy. Istotną rolę w tej cywilizacji – zdaniem Konecznego – pełniła religia katolicka i Kościół. Ponadto jedną z zasad funkcjonowania cywilizacji łacińskiej było nieingerowanie państwa w prawo prywatne.

Kolejnym prelegentem, którego wystąpienie zawierało odwołanie do filozofii tomistycznej, był dr Michał Zembrzusi z UKSW, który wygłosił referat zatytułowany: *Dobry człowiek w złym państwie – relacje między cnotami indywidualnymi i politycznymi*. Prelegent w swoim wystąpieniu skupił się na określeniu sposobu funkcjonowania jednostki w społeczeń-

stwie, który ostatecznie polega na kształtowaniu w sobie cnót osobistych i społecznych. Dr Zembrzusi przywołał też klasyczne rozumienie cnoty jako sprawności kierującej człowieka do dobra i nadającej jego postępowaniu walor dobra. Prelegent zwrócił również uwagę na dwukierunkowe zależności zachodzące między państwem a jego obywatelami, polegające na tym, że państwo będzie cnotliwe, jeżeli jego obywatele będą praktykować cnoty. Z kolei do zadań państwa należy troszczenie się o to, aby obywatele usprawniali się w cnotach. M. Zembrzusi zaznaczył również, że obowiązek posiadania cnót nie dotyczy wszystkich obywateli państwa w tym samym stopniu. Osoby rządzące powinny wykazywać się większą doskonałością cnót aniżeli ci, którzy rządzą podlegają.

Wystąpienie dra Zembrzuskiego zamknęło obrady części plenarnej konferencji.

Po przerwie na kawę rozpoczęły się obrady w sekcjach. Prowadzącym w sekcji pierwszej był dr M. Zembrzusi. To właśnie ta sekcja obejmowała w przeważającej mierze wystąpienia o profilu tomistycznym. Pierwszym prelegentem był lic. Bartosz Owczarek z UKSW. W swoim wystąpieniu zatytułowanym: *Roztropność vs. polityka – zastosowanie Tomaszowego rozumienia roztropności do polityki* przedstawił on roztropność jako cnotę łączącą intelekt człowieka z jego moralnymi działaniami. Po omówieniu roztropności jako *recta ratio agibilium* oraz jako cnoty swoiście zarządzającej innymi cnotami, B. Owczarek zwrócił też uwagę na ważną rolę pokory jako szczególnie przydatnej cnoty w sztuce rządzenia.

Z kolei mgr Dorota Zapisek z UKSW wystąpiła z referatem zatytułowanym: *Nie ma wolności bez mądrości – zagadnienie wolności człowieka w ujęciu Profesora Mieczysława Gogacza*. Na początku swojego wystąpienia mgr Zapisek określiła, czym według Gogacza wolność nie jest. Wśród postaw utożsamianych z wolnością znalazły się: tolerancja – jako zgoda na wszystkie postawy (także na złe i fałszywe), relatywizm, woluntaryzm. Następnie podkreśliła, że dla Gogacza wolność polega na działaniu orientowanym prawdą i dobrem z tą prawdą zgodnym, co wymaga wspólnego działania ludzkiego intelektu i woli. Aby działania te funkcjonowały z poziomu prawdy o dobru, władze człowieka powinny być odpowiednio ukształtowane, wychowane.

Obrady pierwszej sekcji zostały wznowione po przerwie na posiłek. Pierwszym prelegentem była dr Magdalena Płotka, a jej wystąpienie było zatytułowane: *Dylemat więźnia. Tomasz z Akwinu i Henryk z Gandawy o zakresie prawa natury*. Prelegentka na początku swojego wystąpienia zwróciła uwagę, że Akwinata i Henryk z Gandawy różnie ujmowali problematykę prawa natury. I tak Tomasz z Akwinu rozumiał prawo natury w kontekście zobowiązania (*lex*), zaś Henryk z Gandawy – w kontekście uprawnieniowym (*ius*).

Z kolei mgr Janusz Idźkowski, doktorant z UKSW, wystąpił z referatem zatytułowanym: *Cnoty i wady moralne w relacji do kontemplacji według św. Tomasza z Akwinu*. Prelegent, prezentując poglądy Akwinaty na temat kontemplacji, zwrócił uwagę, że nie podaje on w swoich tekstach jej definicji. Jednak mimo to można kontemplację ująć jako akt ludz-

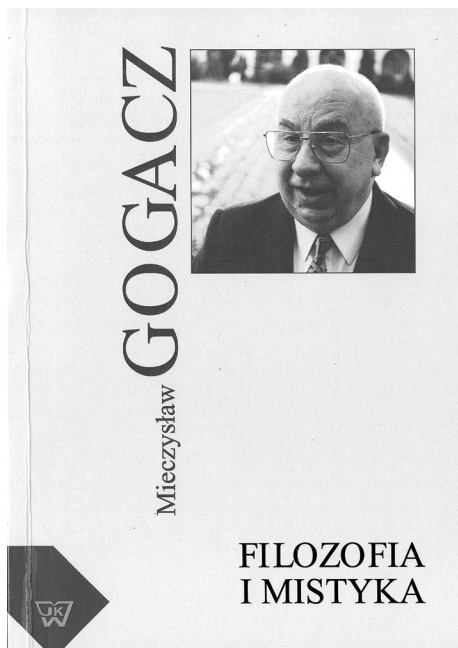
kiego intelektu i woli i zarazem akt miłości. Zdaniem Idźkowskiego zachodzi pewna współpraca między kontemplacją a cnotami w człowieku. I tak cnoty intelektualne doskonalią kontemplację, natomiast cnoty moralne warunkują ją.

Kolejnym prelegentem był mgr Maciej Kasprzyk z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, który zaprezentował temat: *Etyka w polityce w świetle myśli wybranych przedstawicieli lubelskiej szkoły filozoficznej*. Prelegent w swoim wystąpieniu, odwołując się także do ujęć „lubelskich tomistów”, scharakteryzował dobrego polityka jako osobę, która stara się, aby jej działanie i postępowanie wpływało na rozwój obywateli. Kasprzyk zauważył również, że w ramach lubelskiej szkoły filozoficznej w zakresie rozważań etyczno-politycznych realizowały się takie postulaty, jak potrzeba obrony wartości uniwersalnych oraz potrzeba, aby interakcja między rządzonymi a rządzącymi sprzyjała nienaruszalności praw naturalnych.

Ostatnim prelegentem w tej części sekcji była dr Izabella Andrzejuk z WSKPiSM. Jej występ, zatytułowany: *Patriotyzm w etyce tomistycznej*, obejmował poglądy J. Bocheńskiego i J. Woronieckiego na temat cnoty patriotyzmu. Prelegentka, charakteryzując patriotyzm jako cnotę polegającą na gotowości człowieka, aby oddać swojej ojczyźnie to, co jej się należy, wskazała na związki patriotyzmu z miłością i sprawiedliwością. I. Andrzejuk zauważyła też, iż omawiani autorzy mieli problem, czy patriotyzm zaliczyć ostatecznie do sprawiedliwości, czy raczej do miłości.

Ostatnimi akcentami konferencji było krótkie podsumowanie oraz grupowe zdjęcie uczestników.

Filozofia i mistyka
Wokół myśli Mieczysława Gogacza

Redakcja naukowa: Izabella Andrzejuk, Tadeusz Klimski

Warszawa 2012

Redaktorzy książki *Filozofia i mistyka* postanowili zwrócić uwagę na najważniejsze problemy filozoficzne, które podjął swego czasu Mieczysław Gogacz i dla których szukał najlepszych i konsekwentnych rozwiązań. Przez wiele lat skupiał się na historycznych źródłach pierwotnych ujęć filozoficznych dotyczących bytu, człowieka, osoby, poznania i działania zwłaszcza ludzkiego oraz innych przejawów rzeczywistości. Interesował go zawsze człowiek jako osoba pozostająca w relacji do wielu bytów, które obejmuje się ogólną nazwą: świat lub *rzeczywistość*, a także do wytworów człowieka, czyli do kultury. I chociaż zajmował się również kwestiami metodologicznymi i metaprzmiotowymi filozofii i teologii, to zasadniczą pasją prof. Gogacza było przedmiotowe badanie filozoficzne i teologiczne człowieka i jego relacji.

Wydawnictwo UKSW - www.wydawnictwo.uksw.edu.pl